

פרשת כי תצא

המצוות בפרשה

שלא נעלים עין מאבדת אחינו (ב"מ כו ב), אבל נקחה ונשיבה אליו, ועל זה נאמר (דברים כב ג) לא תוכל להתעלם.

תקמ. שלא להניח בהמת חברו נופלת תחת משאה:

שהזכרנו שאם נראה אחד מישראל שנופל לו חמורו או בהמה אחרת מכבד המשא או בסבה אחרת או שהוא בעצמו רובץ תחת משאו שלא להניחו בדרך ונלך, אבל נעזרהו ונקים עמו בהמתו ונעמד שם עד שיתקן משאו או על גבו או על בהמתו, ועל זה נאמר (דברים כב ד) לא תראה את חמור אחיך וגו'.

תקמא. לטעון המשא שנופל עם חברו:

שנצטוינו לעזר את אחינו כשיהיו צריכים לתת המשא על הבהמה או על האיש ואין מי שיעזרם על הדבר, ועל זה נאמר (דברים כב ד) הקם תקים עמו. וזה יקראו זכרונם לברכה (ב"מ לב א) טעינה.

תקמב. שלא תלבש אשה עדי-איש:

שלא ילבשו הנשים מלבושי האנשים ולא יזדיינו בזונם, ועל זה נאמר (דברים כב ה) לא יהיה כלי גבר על אשה.

תקמג. שלא ילבש איש מלבושי אשה:

שלא ילבשו האנשים מלבושי הנשים, ועל זה נאמר (דברים כב ה) ולא ילבש גבר שמלת אשה.

תקמד. שלא לקח אם על בנים:

שלא נקח קן צפור האם והאפרוחים או הביצים בכללו, אלא שנשלח האם, ועל זה נאמר (דברים כב ו) לא תקח האם על הבנים.

תקמו. מצות מעקה:

להסיר המכשולים והנגפים מפל משכנותינו, ועל זה נאמר (דברים כב ח) ועשית מעקה לגגך. והענין הוא שנבנה קיר סביב הגגות וסביב הבורות והשיחין ודומיהן, כדי שלא תפשל בריה לפל בהם או מהם, ובכלל מצוה זו, לבנות ולתקן כל כותל וכל גדר שיהיה קרוב לבוא תקלה ממנו, וזה שהזכיר הכתוב לגגך דבר הכתוב בהוזה.

תקמוז. שלא להניח מכשול:

תקלב. מצות דין יפת תאר:

שנצטוינו באשת יפת תאר לעשות לה כמשפט הכתוב בפרשה זו. שנאמר (דברים כא יא) "וראית בשבנה אשת יפת תאר". כלומר, שתהיה יפה בעיניו. וענין הצווי בה שביאנה הישראל אל ביתו ויצנה אותה לגלח ראשה, ולגדל צפרניה, ולהסיר מעליה הפסות הנאה שהביאה מביתה, שכן היתה דרכם של האמות שבנותיהם מתקשטות במלחמה לזנות, וירשה אותה לבכות אביה ואמה, חדש ימים כרצונה. אלו הן הדברים המפורשים בכתוב בדיון אשת יפת תאר, ומן הדומה שעל כל אלה נבוא חיוב העשה:

תקלג. שלא למכר יפת תאר:

שלא למכר יפת תאר אחר שניבוא עליה החושק בה ביאה אחת, ועל זה נאמר (דברים כא יד) והיה אם לא הפצת בה ושלחתה לנפשה ומכר לא תמכרנה בכסף:

תקלד. שלא להעבדה אחר שבועלה:

שלא נעבד באשת יפת תואר אחר ביאה עליה, ועל זה נאמר (דברים כא יד) לא תתעמר בה תחת אשר עניתה. פרוש תתעמר לשון שמוש.

תקלה. לתלות המחוב לתלות:

שנצטוינו לתלות מי שיתחייב תליה בבית דין, ונדוע שכל הנתליון נסקליון בתחלה, ועל זה נאמר (דברים כא כב) ותלית אותו על עץ.

תקלו. שלא להליו התלוי:

שלא נעזב התלוי להליו על העץ, שנאמר (דברים כא כג) לא תליו נבלתו על העץ.

תקלז. לקברו בו ביום וכן כל המתים:

לקבר מי שנתלה ביום ההוא, שנאמר (דברים כא כג) כי קבור תקברנו ביום ההוא וגו'.

תקלח. להשיב אבדה לישראל:

להשיב אבדה לבעליה, שנאמר (דברים כא א) השב תשיבם לאחיך.

תקלט. שלא להעלים עיניו ממנה:

שלא להניח המכשולים והמוקשים בארצותינו ובבתינו, כדי שלא ימותו (רמב"ם הלי רוצח פי"א) ולא יזוקו בם בני אדם, ועל זה נאמר (דברים כב ח) ולא תשים דמים בביתך.

תקמת. שלא לזרע פלאים בכרם:

שלא לזרע מיני התבואה בכרם ולא קנבוס ולוף, וזה המין מן הפלאים יקרא פלאי הכרם, ועל זה נאמר (דברים כב ט) לא תזרע פרמך פלאים.

תקמת. שלא לאכל פלאי הכרם:

שנמנענו מלאכל פלאי הכרם לבד, וכבר פרשנו במצוה הקודמת, מהו פלאי הכרם, ועל זה נאמר (דברים כב ט) פן תקדש המלאה הזרע אשר תזרע ותבואת הכרם, ופרשו זכרונם לברכה (קדושין נו, ב) פן תוקד אש, כלומר, שאין כאוי להיות תועלת, שהכל אסור בהנאה.

תקני. שלא לעשות מלאכה בשני מיני בהמות:

שלא לחרש בשור ובחמור יחדו, והוא הדין לכל-שני מיני בהמה שהאחת היא טהורה והאחת היא טמאה, ולא ידוקא חרישה לבד אסורה, אלא הוא הדין לכל מלאכה מהמלאכות, כגון דישה או למשך עגלה וכל שאר מלאכות, ועל זה נאמר (דברים כב י) לא תחרש בשור ובחמור יחדו.

תקנא. שלא ללבש שעטני:

שלא ללבש בגד המחבר מצמר ופשתים, וזהו נקרא שעטני, ועל זה נאמר (דברים כב יא) לא תלבש שעטני צמר ופשתים יחדו.

תקנב. לשא אשה בכתבה וקדושין:

שנצטוינו לקנות אשה באחת משלשה דרכים קדם הנשואין, ודרכים אלו בארו חכמים (קדושין ב, א), שהן בכסף, או בשטר, או בביאה עליה, ועל זה נאמר (דברים כב יג) כי יקח איש אשה ויבא אליה.

תקנג. מצוה שתשב אשת מוציא שם רע תחתיו לעולם:

שנצטונו מוציא שם רע על אשתו שתשב תחתיו לעולם ואפלו היא עורת או מפת שחין, שנאמר (דברים כב יט) ולו תהיה לאשה.

תקנד. שלא יגרשנה כל ימיו:

שנמנע מוציא שם רע על אשתו ונמצא שקרו בדבריו שלא לגרשה לעולם, ועל זה נאמר (דברים כב יט) לא יוכל לשלחה כל ימיו.

תקנה. מצוה על בית דין לסקל המחיב:

שנצטונו בית דין לרגם באבנים מי שעבר על קצת עברות, ואחת מהן הפא על נערה מארסה, שנאמר (דברים כב כד) וסקלתם אותם באבנים. וזו היא אחת מארבע מיתות בית דין הידועות שהן סקילה שרפה הרג וחנוק.

תקנו. שלא לענש האנוס:

שנמנענו שלא לדון מי שהוא אנוס בחטא שייעשה, כלומר שאין לנו לענש שום אדם בדבר שייעשה אותו על כרחו, ועל זה נאמר (דברים כב כו) ולנערה לא תעשה דבר וגו'.

תקנו. מצות על האנוס שישא אנוסותו:

שנצטונו האנוס נערה בתולה שישא אותה לאשה ושייתן לאביה חמשים כסף שנאמר (דברים כב כט) ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף.

תקנח. שלא יגרשנה כל ימיו:

שנמנע האנוס מלגרש אנוסותו לעולם, ועל זה נאמר (דברים כב כט) תחת אשר ענה לא יוכל שלחה כל ימיו.

תקנט. שלא ישא סריס בת ישראל:

שנמנע מי שאינו ראוי להוליד, על ידי מפת אדם או בהמה או עץ, כלומר, שלא הנה בידי שמים, מלשא בת ישראל, ועל זה נאמר (דברים כב ב) לא יבא פצוץ דפה ויכרות שפכה בקהל ה'.

תקס. שלא ישא ממזר בת ישראל:

שנמנע הממזר מלשא בת ישראל, ועל זה נאמר (דברים כב ג) לא יבא ממזר בקהל ה', כלומר שלא יבא לשא אשה מבנות קהל השם.

תקסא. שלא ישא עמוני ומואבי בת ישראל:

שלא נתחתן עם הזכרים מבני עמון ומואב לעולם ואפלו אחר שיתגררו, שנאמר (דברים כב ו) לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' עד עולם.

תקסב. שלא לדרש שלומם במלחמה:

שנמנענו מהשלים עם עמון ומואב עד עולם. והענין הזה הוא שהאל צונו כשנצור על המדינות, שנשאל מהם השלום קדם המלחמה.

תקסג. שלא להרחיק אדומי דור שלישי מלבוא בקהל:

שלא להרחיק זרע עשו אחר שיתגירו, כלומר, שלא נמנע מהתחתן עמם, שאין בהם אסור כמו בעמון ומואב, אלא מתרין הם אחר שני דורות, ועל זה נאמר (דברים כג ח) לא תתעב אדמי כי אחיד הוא וגוי בנים אשר יולדו להם דור שלישי יבא להם בקהל ה', ודור שלישי, הוא בן בנו של הגר.

תקסד. שלא להרחיק מצרי דור שלישי:
שנמנענו שלא להרחיק ולתעב המצרי מהתחתן עמו בדור השלישי אחר שיתגיר, ועל זה נאמר (דברים כג ח) לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו. כל ענין מצנה זו במצרי, כענין מצות אדומי הקודמת, אין צורך להאריך בה.

תקסה. שלא יכנס טמא להר הבית:
שנמנע כל טמא מהכנס במחנה לונה שדמיונה לדורות הר הבית, ועל זה נאמר (דברים כג יא) כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה לא יבא אל תוך המחנה. וכן אמרו זכרונם לברכה בפסחים (סח, א) ויצא אל מחוץ למחנה זו מחנה שכינה, לא יבא אל תוך המחנה זו מחנה לונה.

תקסו. מצנה להתקין מקום להפנות בו:
שנצטוינו כשיצאו חילותינו למלחמה, שנכין וינחד לחיל מקום ידוע, שיהיה שם כל איש יוצא לעשות צרכיו, כדי שלא יעשו צרכיהם בכל מקום ובינות המלונות, כמו שהיו עושים האמות (סנהדרין קד ב), ועל זה נאמר (דברים כג יג) ויגד תהיה לך מחוץ למחנה וגו'.

תקסז. מצנה להתקין יתד לחפור בו:
להיות לכל אחד מבני החיל, יתד תלויה עם כל מלחמתו, או כלי אחר שראוי לחפור בו, כדי שיחפור בו מקום בארץ לעשות בו צרכיו בדרך המוכנת לזה, ועל זה נאמר (דברים כג יד) ויתד תהיה לך על אונך. פרוש אונך כלי זין.

תקסח. שלא להסגיר עבד שברח אל אדוניו:
שנמנענו שלא להשיב עבד שברח מאדוניו מחוץ לארץ לארץ ישראל, ואפלו אדוניו ישראל, לא נשיבהו אליו, אבל נשחרר אותו ונכתב בדמיו חוב

על עצמו, ועל זה נאמר (דברים כג טז) לא תסגיר עבד אל אדוניו.

תקסט. שלא להונות עבד הבורח אלינו מחוץ לארץ:

שנמנענו שלא להונות העבד הבורח אלינו מחוץ לארץ, ועל זה נאמר (דברים כג יז) עמך יושב בקרבך במקום אשר יבחר בטוב לו לא תוננו.

תקע. שלא מלבעל אשה בלא כתבה וקדושין:
שנמנענו מלבעל אשה בלא כתבה וקדושין, ועל זה נאמר (דברים כג יח) לא תהיה קדשה מבנות ישראל.

תקעא. שלא להקריב אתנן זונה ומחיר כלב:
שנמנענו מהקריב אתנן זונה ומחיר כלב לגבי מזבח, ועל זה נאמר (דברים כג יט) לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב בית ה' אלהיך.

תקעב. שלא יתן הלנה רבית לישואל:
שנמנענו מלתת רבית, וכמו כן גם מלקחת אותו, ועל זה נאמר (דברים כג כ) לא תשיך לאחיד נשך כסף נשך אכל נשך כל דבר וגו'. ובא הפרוש על זה, לא תשיך לא תנשך, כלומר לא תתן רבית, שהנחתנו הוא הנשך.

תקעג. להלוות לנכרי ברבית:
שנצטוינו לבקש רבית מן האמות כשנלנה להם ולא נלנה להם בלא רבית, ועל זה נאמר (דברים כג כא) לנכרי תשיך. וכמו כן מתר ללוות מהן ברבית.

תקעד. שלא לאחר נדריו יותר משלשה רגלים:
שלא נאחר הנדרים והנדבות ושאר הקרבנות שהם חובה עלינו, ועל זה נאמר (דברים כג כב) כי תדיר נדר לה' אלהיך לא תאחר לשלמו. ובאה הקבלה (ר"ה ד, ב), שאין עוברין על זה הלאו עד שיעברו שלשה רגלים אחר שנדר.

תקעה. לקיים מוצא שפתיו כמו שנדר:
שנצטוינו לקיים כל מה שנחייב עצמנו בדבור משבועה ונדריים וזולת זה, ועל זה נאמר (דברים כג כד) מוצא שפתיך תשמור וגו'.

תקעו. מצנה להניח השכיר לאכל מהדבר שעבד בו:

שנצטוינו להיות השכיר אוכל בשעת עבודה מהדבר אשר יעבד בו כשיהיה הדבר שהוא דבר שגדולו מן

הארץ ולא נגמרה מלאכתו, ועל זה נאמר (דברים כה) כי תבוא בכרם רעד וגו', ובא עליו הפרוש (ב"מ פז ב), שבשכיר הכתוב מדבר.

תקעז. שלא יקח הפועל בידו יותר על אכילתו:

שנמנע השכיר מלקחת ממה שיעבד בו, יותר על אכילתו, ועל זה נאמר (דברים כג כה) ואכלת ענבים כנפשת שבעד ואל פליד לא תתן.

תקעח. שלא יאכל הפועל בשעת מלאכה:

שלא יאכל השכיר בשעת עבודתו מהדבר אשר יעבד בו, אף על פי שהוא מתר לאכל ממנו שלא בשעת עבודה והוא בהליכתו מאמן לאמן, כשהוא עובד במחבר לקרקע לא התר לאכל בשעת עבודה, ועל זה נאמר (דברים כג כו) וחרמש לא תניף על קמת רעד.

תקעט. הרוצה לגרש את אשתו שיגרשנה בגט:

שנצטוינו כשנרצה לגרש נשותינו, לגרש אותן בכתב, ועל זה הכתב לאמר הכתוב ספר כריתות, והוא שיקראו אותו רבותינו זכרונם לברכה גט, וכמו כן המתרגם תרגם ספר זה גט, ועל זה נאמר (דברים כד א) וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה ושלחה מביתו.

תקפ. שלא יחזיר גרושתו משנשאת:

שנמנענו מלהחזיר האשה אחר שגרשנוה ונשאת לאחר, ודוקא נשאת או נתארכסה, אבל זנתה אחר שגרשה מתר להחזירה, ועל זה נאמר (דברים כד ד) לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה, וזה ידבר אחר שנשאת לאחר, כמו שאמר תחלה והלכה והיתה לאיש אחר, דאלו קדם שתנשא מתר להחזירה, וגם ראוי לעשות כן אם אינה רשעה.

תקפא. שלא יצא החתן מביתו כל השנה אפלו לצרכי צבור:

שנמנע החתן מלצאת מביתו כל השנה, כלומר ללכת במסעות רחוקים. ונמנע גם כן שר הצבא מלהוציאו בעל כרחו, כלומר להוציאו ללכת למלחמה, או לעשות מהמלאכות הצריכות בשביל המלחמה, כגון לספק מים ומזון לאחיו, או לתקן ענני העיר לשמרה מהאויב, ועל זה נאמר (דברים כד ה) ולא יעבר עליו לכל דבר.

תקפב. מצוה שישמח החתן עם אשתו שנה אחת:

שנצטוינו שישמח החתן עם אשתו שנה אחת, כלומר שלא יסע חוץ לעיר לצאת למלחמה ולא לעניינים אחרים לשבת זולתה ימים רבים, אלא ישב עמה שנה שלמה מיום הנשואין, ועל זה נאמר (דברים כד ה) נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמח את אשתו אשר לקח:

תקפג. שלא ימשכן בחובו פלים שעושים בהם אכל נפש:

שנמנענו מלמשכן הפלים שהן סבת הקנת מזון לבני אדם בהן, כגון פלי הטחינה וכלי הלישה וכלי הבשול וכלי שחיטת בעלי חיים וזולתם ממה שיכללהו דבר שעושים בו אכל נפש, ועל זה נאמר (דברים כד ו) לא תחבל רחים ורכב כי נפש הוא חובל. ולשון המשנה (ב"מ קטו, א) לא רחים ורכב בלבד אמרו, אלא כל דבר שעושים בו אכל נפש, שנאמר כי נפש הוא חובל.

תקפד. שלא לתלוש סימני צרעת:

שנמנענו מלקח סימני צרעת או לכוותה עד שישתנה מראה, ועל זה נאמר (דברים כד ח) השמר בנגע הצרעת וגו'.

תקפה. שלא למשכן בעל חוב בזרוע:

שנמנענו מלמשכן בדינו בעל חוב כלומר הלנה אלא במצות השופט ועל ידי שלוחו, לא שנקפץ אנחנו ונבוא בבית בעל החוב ונמשכנו או שנמצאנו בשוק ונחטף המשכון מידו, ועל זה נאמר (דברים כד י) לא תבא אל ביתו לעבט עבטו, ולא דוקא בית, אלא הוא הדין החוטף מידו בשוק. ולשון המשנה (ב"מ קיג א) המלנה את חברו לא ימשכנו אלא בבית דין, ולא יכנס בביתו לטל משכונו, שנאמר (שם יא) בחוץ תעמד.

תקפו. שלא למנע המשכון מבעליו העני:

שהזרנו שלא למנע המשכון מבעליו בעת שהוא צריך אליו, אלא שגשיב לו פלי יום ביום וכלי לילה בלילה, ועל זה נאמר (דברים כד יב) לא תשכב בעבטו.

תקפז. להחזיר המשכון לבעלים בעת שצריך לו:

שנצטוינו להשיב המשכון לבעליו הישראלי בעת שיצטרך אליו, כלומר, שאם המשכון הוא ממה שצריך האדם ביום, כגון פלי מלאכתו ושיבהו אליו

ביום, ונהלנה יחזירנהו לו בלילה. ואם הוא כלי שצריך אליו בלילה, כגון כסת ומכסה ושיבהו לו בלילה, ונהלנה יחזירנהו למלנה ביום.

תקפה. לתת שכר שכיר ביומו:

לתת שכר שכיר ביומו ולא נאחר לו שכרו ליום אחר, שנאמר (דברים כד טו) ביומו תתן שכרו.

תקפט. שלא יעיד קרוב זה אל זה:

שנמנענו מלקבל עדות הקרובים קצתן על קצתן, ועל זה נאמר (דברים כד טז) לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבות. ובזה בא הפרוש המקבל (סנהדרין כז, ב) לא יומתו אבות בעדות בנים, ולא בנים בעדות אבות.

והוא הדין בדיני ממונות שאין מאמינין הקרובים קצתן על קצתן, ואף על פי שהזכיר הכתוב האבות והבנים בלבד, והוא הדין לקצת מן הקרובים האחרים, אבל הזכיר בנים ואבות על דרך משל שהן אוהבין מאד זה את זה, ואמר שגם אלו אינם נאמנים זה על זה לחיוב, ואין צריך לומר לפטור, והוא הדין לקצת מן הקרובים כמו שבא אלינו הקבלה בהן.

תקצ. שלא להטות משפט גר ויתום:

שנמנע הדין מהעלים עין להטות דין הגר או היתום, ועל זה נאמר (דברים כד יז) לא תטה משפט גר יתום וגו'.

תקצא. שלא למשפן אלמנה:

שנמנענו מלמשפן את האלמנות, שנאמר ולא תחבל בגד אלמנה. ולשון המשנה (ב"מ קטו א), אלמנה בין שהיא עניה בין שהיא עשירה אין ממשפנין אותה.

תקצב. להניח לעניים השכחה:

שנצטוינו כשנשכח עמר בשדה להניחו שם, ולא נשוב לקחתו כשינדע אלינו הדבר, ועל זה נאמר (דברים כד יט) ושכחת עמר בשדה לגר ליתום ולא למנה יהיה, כלומר, הניחהו שם להם.

תקצג. שלא ישוב לקחת השכחה:

שנמנענו מלקחת עמר השכחה, שנאמר (דברים כד יט) ושכחת עמר בשדה לא תשוב לקחתו. ומצות השכחה היא גם כן באילן.

תקצד. מצוה להלקות לרשע:

שנצטוי הבית דין שבין שראל להלקות העוברים על קצת מצות התורה, וזהו ענין מלקות הנזכר בגמרא, וכענין שכתבתי בכל מצוה ומצוה שיש בה חיוב מלקות, ואכתב בעזרת השם במה שאני עתיד לכתב, ועל זה נאמר (דברים כה ב) והפילו השפט והכהו לפניו כדי רשעתו וגו'.

תקצה. שלא להוסיף להכותו:

שנמנע הדין מהכות החוטא הפאות גדולות. ובאור זה הענין, כך הוא, שכל המחייב מלקות תכלית מה שילקה ארבעים הפאות חסר אחת, כמו שבא בקבלה ולא יפה לשום אדם עד שישער ההפאה שתהיה כפי יכלת המכה ושניו ומגו וצורת גופו, ואם יכל לסבל הפאת גבול הענש כלו יפה, ואם לא יוכל לסבלו כלו יפה כפי יכלתו. ואין פחות משלש הפאות לעולם, ותכלית חשבון מנין המכות לעולם ארבעים חסר אחת, כמו שאמרנו. ובאה המניעה מהוסיף להכותו אפלו הפאה אחת על המנין הזה או על מה שישער השופט שישבלהו, ועל כל זה נאמר (דברים כה ג) לא יוסיף.

תקצו. שלא לחסום בהמה בשעת מלאכתה:

שלא נמנע הבהמה מלאכל ממה שתעבד בו בשעת עבודה, כגון שתדוש תבואה או תשא תבן, ממקום למקום על גבה, שאין רשות לנו למנעה מלאכל ממנה, ועל זה נאמר (דברים כה ד) לא תחסום שור בדישו.

תקצז. שלא תנשא היבמה לאחר עד שתחלץ:

שנמנע כל אדם מישראל מלבוא על היבמה בעודנה תחת זקת היבם, ועל זה נאמר (דברים כה ה) לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה.

תקצח. מצות יבום:

שנצטונו מי שמת אחיו ולא הניח בנים לקח אשת אחיו המת לו לאשה, וזהו הנקרא יבם בתורה ובדברי רבותינו זכרונם לברכה, ועל זה נאמר (דברים כה ה) יבמה יבא עליה וגו'.

תקצט. מצות חליצה:

שנצטוינו להיות היבמה חולצת ליבם נעלו מעל רגלו כשלא ירצה לשא אותה לו לאשה, ועל זה נאמר (דברים כה ט) וחליצה נעלו מעל רגלו.

תר. מצוה להציל הנרדף:

שנצטוינו להציל הנרדף מיד מי שירדפהו להרגו, ואפלו בנפש הרודף כלומר שאנו מצוין להרג הרודף אם לא נוכל להציל הנרדף אלא אם כן נהרג הרודף, ועל זה נאמר (דברים כה יב) וקצתה את כפה לא תחוס עינד.

תרא. שלא לחוס על הרודף:

שנמנענו מלחמל על נפש הרודף, ובאור זה הענין כמו שכתבתי במצות עשה שלו שבסדר זה (מצוה תר), שבאה הקבלה עלינו בשתי עברות, שהן רציחה ועריות, שכל שנראהו רודף לעשות אחת מהן שנמנעוהו בכל כחוננו, ואם אינו רוצה להמנע מעשות העברה בדברים ונוכל להציל מידו הנרדף או הנרדפת באחד מאבריו שנקטעהו, ואם אי אפשר לנו להציל הנרדף אם לא נהרג הרודף שנהרגהו, ועל זה באה המניעה עלינו, שלא נחמל עליו אלא שנהרגהו על כל פנים אם אי אפשר לנו בשום צד להציל הנרדף אלא בנפשו, ועל זה נאמר (דברים כה יב) וקצתה את כפה, מלמד שאתה חייב להצילו בכפה, להצילו בנפשה מנון, תלמוד לומר לא תחוס עינד.

תרב. שלא להשהות משקלות ומדות חסרות:

שנמנענו שלא להשהות את המשקלים והמאזנים החסרים בבתנו, ואף על פי שלא נשא ונתנו במקחנו ובממכרנו בהן פו יהיה לנו למוקש, ועל זה נאמר (דברים כה יג) לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה. וכן לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה.

תרג. לזכר מה שעשה לנו עמלק:

שנצטוינו לזכר מה שעשה עמלק לישראל, שהתחיל להתגרות בם בצאתם ממצרים, בטרם נשא גוי וממלכה ידו עליהם, וכענין שכתוב (במדבר כד, כ) ראשית גוים עמלק. ותרגומו, ריש קרבניא דישראל הוה עמלק, שהכל היו וראים מהם בשמעם היד הגדולה אשר עשה להם השם במצרים, והעמלקים ברע לבם ובמזגם הרע לא שתו לבם לכל זה ויתגרו בם, והעבירו מתוך כך וראתם הגדולה מלב שאר האמות, וכענין שמשלו בזה רבותינו זכרונם לברכה (פסיקתא רבתי פרשה יב. תנחומא כאן) משל ליוזרה רותחת שאין כל ברנה וכלה לירד לתוכה ובא אחד וקפץ וירד לתוכה, אף על פי שנקנה הקר אותה לאחרים, ועל זכירת ענינם זה נאמר (דברים כה יז) זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים.